

DET BEGYNDTE I KØBENHAVN

KAP. 2

Hver måned i årets løb fortæller vi om de mennesker, visioner og magtkampe, der skabte et af Danmarks stærkeste fagforbund.

Fængselsforbundet begyndte sit virke i København. Det var ikke tilfældigt. Hovedstaden var foran resten af landet på alle punkter – også i forhold til kriminalitet.

Af Søren Gregersen

Fængselsforbundet fejrer godt nok 100 års fødselsdag i år, men det imponerer ikke forbundets lokale afdeling i Københavns Fængsler. Her fejrede man allerede 100 års fødselsdag for tolv år siden. De københavnske fængselsbetjente organiserede sig i 1901.

Den tidlige start skal ses i sammenhæng med befolkningsudviklingen i hovedstaden. Hovedstaden var den mest industrialiserede by i landet og sugede tilflyttere til sig som en magnet. Det drejede sig typisk om landarbejdere, der som følge af landbrugets industrialisering blev overflødige på landet og ikke så andre muligheder end at drage ind til de store byer – særligt København. På den måde steg byens befolkningstal og med det kriminaliteten og antallet af arrestanter.

Det var baggrunden for, at København i 1895 fik et nyt stort fængsel: Vestre Fængsel. Fængslet var dimensioneret til 300 arrestanter, 60 tvangsarbejdere og et personale på 33 opsynsbetjente foruden arbejdsmænd, kuske, vaskekoner med flere.

Det nye fængsel blev anledning til, at fængselsbetjentene søgte at organisere sig. Betjentene var dermed en del af den fagforeningsbølge, der sidst i 1890'erne skyllede ind over byen.

ARRESTFUNKTIONÆRERNES ORGANISATION

I 1899 organiserede de københavnske betjente sig i det nydannede 'Københavns kommunale Arbejderforbund'. Og i 1901 blev Arrestfunktionærernes Organisation stiftet. Stiftelsen fandt sted på Landmandshotellet på Ny Halmtorv.

Det højtragende navn, Arrestfunktionærernes Organisation, dækkede måske over et ønske om at blive en landsdækkende organisation for arrestbetjente. Det lykkedes dog ikke at skabe en samlet organisation for Københavns og provinsens arrestbetjente.

I København var arrestfunktionærerne delt i to grupper – dagbetjente, der arbejdede fra 6 morgen til 22 aften, og natbetjente, der arbejdede fra 22 aften til 6 morgen. Natbetjentene havde ikke direkte med fangerne at gøre, da de befandt sig i deres celler hele natten. Natbetjentene fik derfor lavere løn end dagbetjentene.

Natbetjentenes utilfredshed med lønforskellen blev indgangen til de første medlemsmøder. På generalforsamlingen den 5. august 1901 krævede natbetjentene samme løn som dagkollegaerne og en fridag hver sjette dag ligesom dagbetjentene. Bestyrelsen fastholdt imidlertid forskellene, men på et højere lønniveau.

Der var også ulighed mellem mænd og kvinder. Bestyrelsen fastholdt, at de kvindelige arrestfunktionærer fortsat skulle have 20 procent lavere løn end mændene. Det skete blandt andet med den begrundelse, at mændene havde bopælspligt på fængslet.

Københavns Magistrat, der i sidste ende var arbejdsgiver for arrestbetjentene, kunne ikke godkende den ønskede lønforhøjelse på 1.200 kroner stigende til 1.400 kroner om året for dagbetjente. Magistraten kunne kun gå med til en mindre forhøjelse for betjente, der havde under 1.000 kroner om året.

Banneret stammer fra 1909, da den københavnske organisation ændrede navn fra Arrestfunktionærernes Organisation til Fængselsfunktionærernes Organisation.

SMIDT UD

Det var nyt for arbejdsgiveren, at man på denne måde skulle forholde sig til krav fra de ansattes side. Og det var ikke i alle tilfælde, at der blev lyttet til de ansatte.

Fængselsbetjent M. A. Mørch fra Vestre Fængsel fortalte i 1939 om starten i 1901: "Man så helst, at de nyantagne ikke meldte sig ind i organisationen. Alligevel voksede organisationen, men forhandling var der ikke tale om, og ved flere lejligheder blev funktionærernes repræsentanter bogstaveligt talt smidt ud, når de søgte forhandling."

FØRST SAMLING I 1938

Organiseringen blandt betjentene ved de københavnske fængsler banede på mange måder vejen for betjentene ved statsfængslerne, der organiserede sig nogle år senere.

De københavnske arrestfunktionærer og fængselsbetjentene i Vridsløselille og Horsens forsøgte tidligt at finde sammen. I den forbindelse ændrede Arrestfunktionærernes Organisation navn til det nuværende navn: Fængselsfunktionærernes Organisation.

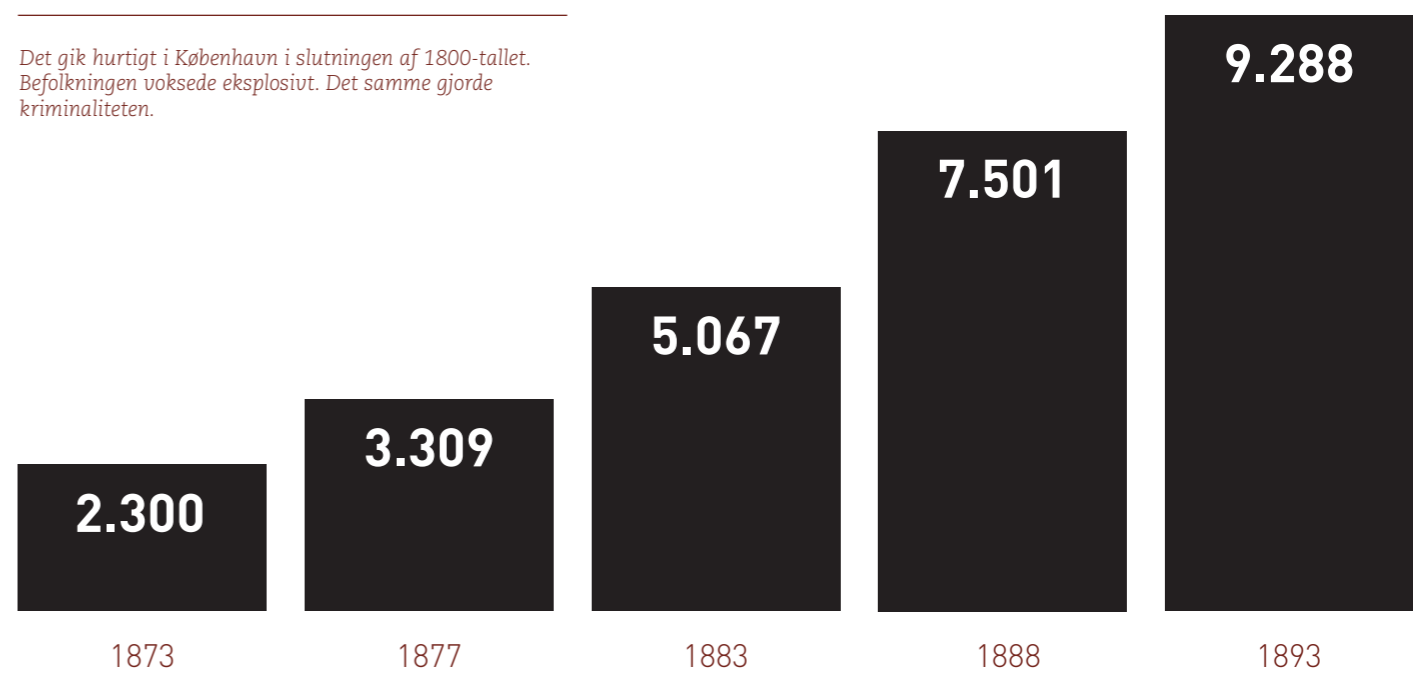
Forsøget på samling var velment, men kulturen og de organisatoriske orienteringer i den kommunale arrestsektor og den statslige fængselssektor var for forskellig til, at det kunne lykkes.

De forskellige organisatoriske tilknytninger afspejlede forskellige kulturer og forskellige politiske orienteringer, men først og fremmest et dybt administrativt skel mellem de kommunale og de statslige institutioner. Det var først, da den administrative skillelinje blev ophævet i 1938, at københavnerne kom med i Fængselsforbundet.

Så selvom de københavnske fængselsbetjente har været organiserede i 112 år, har de altså kun været med i det nationale forbund i 75 år.

ANTAL ARRESTANTER I KØBENHAVN

Det gik hurtigt i København i slutningen af 1800-tallet. Befolkningen voksede eksplosivt. Det samme gjorde kriminaliteten.

FÆNGSELSFORBUNDET FYLDER 100 ÅR

Landets fængselsbetjente har organiseret sig i et fælles fagforbund siden 1913. Det fejrer vi i Fængselsfunktionæren med at kigge tilbage på den faglige organisering på vores arbejdsplads.

Forbundets historie tegner et billede af Danmark bag murene, hvor forbundets medlemmer havde deres arbejde, men også et billede af Danmark uden for murene, hvor forbundet arbejdede sammen med den øvrige fagbevægelse for at demokratisere samfundet.

Artiklerne bygger på historikeren Søren Federspiels bog 'Fagligt fællesskab under forandring. Fængselsforbundet i Danmark 1913-2013', som udkommer senere i år.